

**ХАРХОРУМ ХОТЫН БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ, ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ХИЙСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот
2024 он

АГУУЛГА	
ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	3
НЭГ.ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГАД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО.....	3
1.1.Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох.....	4
1.2.Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох.....	6
1.3.Гарах зардлыг урьдчилан тооцох.....	9
1.4. Зардлыг нэгтгэн тооцох /төгрөгөөр/	9
1.5. Хувилбарыг нягталж үр дүнг танилцуулах.....	9
ХОЁР. ИРГЭНД ҮҮСЭХ ЗАРДАЛ	10
2.1. Иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох	10
2.2. Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох	11
2.3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох	11
2.4. Нийт дүнг тооцож гаргах.....	12
2.5.Хялбарчлах боломжийг шалгах	12
ГУРАВ.ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО.....	13
3.1.Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох.....	13
3.2.Зардлыг тооцох	14
3.3.Тоон үзүүлэлтийг тооцох	16
3.4. Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах	16
3.5. Хялбарчлах боломжийг ашиглах.....	16
3.6.Нэмэлт зардлыг тооцох	17
ДӨРӨВ. ДҮГНЭЛТ	17
ТАВ.АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ	19

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн¹ 18.1-д “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно” гэж заасны дагуу Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах төрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэнд шинээр үүсэх болон нэмэгдэх үүргийн улмаас бий болох зардлын тооцоог Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлалын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийг хэрэгжүүлэх иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагад үүсэх зардал, ачааллыг тооцож, үүнийг хялбарчлах, бууруулах талаар санал боловсруулахад энэхүү тайлан чиглэгдэх болно. Хуулийн төслийн зардлыг тооцохдоо бодит статистик болон хугацааг шууд ашиглах боломжгүй тохиолдолд аргачлалын 2.5.2, 4.4.2 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн адил төстэй ажил, үйлчилгээ байгаа эсэхийг судалж, баримжаа авах, түүнчлэн хуулийн төслийн тандан судалгааны тайланд тусгасан судалгаа, тоо баримт, статистикийг ашиглан хугацаа, тохиолдлын тоо зэргийг тогтоосон болно.

Хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор төр, хуулийн этгээд, аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэнээс гарч болох зардлыг тоймлон тооцсон бөгөөд дараах зарчмыг баримталсан:

- Бодит тоо баримт, мэдээлэлд тулгуурлах;
- Тооцох боломжтой зардлуудыг бүрэн тооцох;
- Тухайн чиг үүрэгтэй төстэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээс судалгаа авах, ярилцлага хийх зэрэг аргаар шаардлагатай мэдээллийг цуглуулж, зарцуулах хугацааг тодорхойлохыг эрмэлзсэн болно.

НЭГ.ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГАД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төсөл”-ийн төрийн байгууллагад үүрэг оногдуулсан зохицуулалтуудыг харгалзан тухайн байгууллагад үүсэх ачаалал, зардлын хэмжээг урьдчилан тооцох нь тухайн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх төсөв, санхүүжилтийн хэмжээ, хэрэгцээ, шаардлагыг тогтооход оршино.

Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлалын 4.1-д заасны дагуу Төрийн байгууллагын зардал буюу улсын төсөвт үүсэх ачааллыг тооцохын тулд тухайн ажил үйлчилгээг гүйцэтгэхэд шаардагдах хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлж, түүнд шаардагдах зардлыг тооцож гаргах бөгөөд уг ажлыг дараах үе шаттайгаар гүйцэтгэлээ. Үүнд:

1. Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох;
2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох;
3. Гарах зардлыг урьдчилан тооцох;
4. Зардлыг нэгтгэн тооцох;
5. Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах.

¹ “Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2015 оны 7 дугаар сарын 03-ны өдрийн 25 дугаарт нийтлэгдсэн.

Энэ шатанд төрийн байгууллагын ажил үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд зарцуулах хугацаа болон жилд гүйцэтгэх тоо буюу тохиолдлын тоо, түүнийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах нийт ажлын цаг гэсэн 3 үзүүлэлтийг тодорхойлно.

1.1.Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох

Хуулийн төсөлд дараах байгууллагууд тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгэхээр тусгагдсан байна:

- Монгол Улсын Их Хурал;
- Монгол Улсын Засгийн газар;
- Хархорум хотын Зөвлөл;
- Хархорум хотын Захирагч;
- Хархорум хотын Захирагчийн Ажлын алба;

Аргачлалын 4.3.2-т “байгууллагыг сонгохдоо тухайн ажил, үйлчилгээнд хамааралтай бүх байгууллагыг биш голлон үүрэг гүйцэтгэх байгууллагыг сонгоно” гэж заасны дагуу Өвөрхангай аймгийн Хархорин сум, Архангай аймгийн Өгийнуур, Хашаат сумын нутаг дэвсгэрт дамнан байрлах улсын зэрэглэлтэй хот болох онцлогтой нь холбогдуулан дээрх байгууллагуудаас дараах байгууллагыг сонгон гүйцэтгэх үүрэг, холбогдох зардлыг тооцсон болно:

1. Засгийн газар;
2. Хархорум хотын Зөвлөл;
3. Хархорум хотын Захирагч;
4. Хархорум хотын Захирагчийн ажлын алба;

Аргачлалын 4.3.3-т ажил, үйлчилгээнд хэрэгжүүлэх, хэмжих боломжтой ажлыг тооцохоор тусгасны дагуу дээрх байгууллагуудаас сонгож, хэрэгжүүлэх, хэмжих боломжтой гэж үзсэн ажлуудыг доор түүвэрлэн авч үзлээ.

Сонгон авсан төрийн байгууллагууд дараах ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэхээр хуулийн төсөлд тусгагдсан байна:

Хүснэгт 1

№	Гүйцэтгэх ажил
Нэг.Засгийн газар	
1.	Хархорум хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах;
2.	Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад газар эзэмших, ашиглах эрх олгох төсөл болон сонгон шалгаруулалтад оролцох этгээдэд тавигдах шаардлага, төсөл шалгаруулах журам батлах;
3.	2040 он хүртэл жил бүр улсын төсөвт инженерийн болон нийгмийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын зардлын төсвийг тусгах;
4.	Хотын Захирагчийн ажлын албаны бүтэц, орон тооны хязгаарыг батлах;
5.	Хот хөгжүүлэх санг байгуулах, сангийн хөрөнгийг бүрдүүлэх, захиран зарцуулах, хяналт тавих журмыг батлах;
6.	Хотын бүтээн байгуулалтын төсөл сонгон шалгаруулах журмыг хотын захирагчийн саналыг үндэслэн батлах;
7.	Шилжилтийн үед Хотын зөвлөлийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх Зөвлөлийн гишүүдийг томилох;
8.	Хотын бүтээн байгуулалтын төсөлд хөнгөлөлттэй зээл олгох бодлогыг дэмжиж хэрэгжүүлэх;
9.	Шилжилтийн үед Хотын Захирагчийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх этгээдийг томилох;
Хоёр. Хотын Захирагч:	
1.	хот төлөвлөлтийн баримт бичиг, суурь судалгаа боловсруулах ажилд захиалагчийн хяналт тавих, батлуулах ажлыг зохион байгуулах;

2.	хот төлөвлөлт, газар зохион байгуулалтын баримт бичгийг боловсруулах, эрх бүхий этгээдээр батлуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;
3.	түүх, соёлын өвийг хадгалан хамгаалах, сэргээн засварлах, соёлын олон төрөлт үйл ажиллагаа явуулах, иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах;
4.	оршин суугч, хуулийн этгээдийн бүртгэл хөтлөх;
5.	барилга байгууламжийн загвар зургийг батлах;
6.	барилга, байгууламж, авто зам, замын байгууламжийн архитектур төлөвлөлтийн даалгаврыг батлах, барилгын ажил эхлүүлэх, үргэлжлүүлэх зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, тэдгээрийг байнгын ашиглалтад оруулах ажлыг зохион байгуулах;
7.	хот төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцээгүй барилга, байгууламжийг барих, үргэлжлүүлэх, ашиглахыг зогсоох;
8.	барилга байгууламжийн гадна засал /фасад/, өнгөний шийдэл, хаягжуулалтын загварыг тухайн гудамж, өргөн чөлөө, хотхон, хорооллын онцлог, байршил, архитектур, орон зайн зохиомж зэрэгтэй уялдуулан батлах;
9.	барилгад хаяг дугаар олгож, мэдээллийн системд бүртгэх;
10.	хотын бүтээн байгуулалтад шаардлагатай инженерийн дэд бүтцийн барилга, байгууламжийн техникийн нөхцөлийг батлах;
11.	төсвийн хөрөнгө оруулалт, төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, гадаад улс, олон улсын байгууллагын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжүүлэх бүтээн байгуулалтад захиалагчийн хяналт тавих;
12.	Засгийн газраас баталсан журмын дагуу бүтээн байгуулалтын төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах;
13.	хот байгуулалтын орон зайн мэдээллийн системийг үүсгэж, түүний баяжуулалт, бүрдүүлэлт, хадгалалт, хамгаалалтыг хариуцах;
14.	гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын зөвшөөрлөөр гадаадын болон олон улсын байгууллагатай санамж бичиг, гэрээ байгуулах, хуульд заасан бусад арга хэлбэрээр хамтран ажиллах;
15.	хотын өмчийн болон өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн удирдлагыг нь томилох, чөлөөлөх, хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэх;
16.	бүтээн байгуулалтын явцад археологийн олдвор илэрсэн тохиолдолд хотын музейд бүртгэж байршуулах, томоохон байгууламжийн туурь илэрсэн тохиолдолд археологийн бүсэд хамруулах;
17.	Хархорум хотын бүтээн байгуулалтад зориулж холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу үнэт цаас гаргах;
18.	эрчим хүч, дулаан, ус хангамж, ариутгах татуурга, харилцаа холбоо, инженерийн бэлтгэл арга хэмжээ, хог хаягдалтай холбоотой зөвшөөрөл, үйлчилгээг саадгүй үзүүлэх;
19.	бүх төрлийн үйлчилгээг шуурхай, нэг цонхоор үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх;
20.	салбарын хяналт, шалгалтыг давхардуулахгүй байх.
Гурав.Хотын Зөвлөл:	
1.	Хотын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн бодлого тодорхойлох, хотын чиг үүрэгт хамаарах асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэх
2.	хотын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн үндсэн чиглэл, төсөв, хөтөлбөрийг хэлэлцэн батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;
3.	хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний болон хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;
4.	хотын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой хотын стандарт, дүрэм, журам, заавар батлах, тэдгээрт өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох;
5.	хотын шагнал, бэлгэдлийг батлах;
6.	хотын эдэлбэр газрын хэмжээнд худалдаа, үйлчилгээ эрхлэх журмыг батлах;
7.	хотын өмчийн болон өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах шийдвэр гаргах, дүрмийг батлах.
8.	хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

1.2.Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох

Хуулийн төслөөр голлох чиг үүрэг хүлээлгэсэн төрийн байгууллагууд тухайн чиг үүрэг тус бүрийг гүйцэтгэхэд зайлшгүй шаардлагатай үйл ажиллагаа буюу ажил үйлчилгээ тус бүрийг тооцож, эдгээрт ямар цаг хугацаа зарцуулах, улсын болон орон нутгийн төсөвт хүний нөөцтэй холбоотой ямар хэмжээний зардал үүсэхийг урьдчилан тооцлоо.

Хүний нөөцийн хэрэгцээг тооцохдоо тухайн ажил үйлчилгээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хугацаа болон 1 жилд гүйцэтгэх тохиолдлын тоогоор баримжаалж, тухайн байгууллагын жилийн эцсийн тайлан мэдээ, статистик үзүүлэлт, тоон үзүүлэлт, мэдээ баримт, ажлын байрны ажиглалт дээр үндэслэн стандарт үйл ажиллагааны хугацааг тогтоосон болно.

Аргачлалын 4.4.5.1-д “тохиолдлын тоог тогтоох боломжтой үед зарцуулах хугацааг тохиолдлын тоогоор үржүүлж хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлно.”:

Хүний нөөцийн хэрэгцээ=Зарцуулах хугацаа * тохиолдлын тоо
 $80 = 80 \text{ минут} * 1/\text{тухайн ажлыг 1 удаа хийнэ гэж тооцсон}/$

1.2.1.Засгийн газрын хэрэгжүүлэх чиг үүргийн 9 ажил нь дээрх тохиолдолтой адил гэж үзээд доор тооцвол: **$720 = 80 \text{ минут} * 9$**

Аргачлалын 4.4.7-д “Тооцож гаргасан хүний нөөцийн хэрэгцээг жилд шаардагдах ажлын цагт хувааж тухайн ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх ажилтны тоо буюу нэмэгдэх ажлын ачааллын хувийг гаргана” гэж заасны дагуу дараах тооцоог хийлээ.

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн дагуу 1 өдрийн 8 цаг, 1 цаг = 60 минут, Жилд 202 ажлын өдөр буюу $220 \times 8 = 1760$ ажлын цаг буюу $1,760 \times 60 = 105,600$ минут жилд шаардагдах ажлын цаг нь 105,600 минут гэж тооцов.

Хүний нөөцийн хэрэгцээ/жилд шаардагдах ажлын цаг=Нэмэгдэх ажлын ачааллын хувь: **$720/105,600=0$ буюу ажлын ачаалал нэмэгдэхгүй.**

²Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан ажиллах цагийг баримталж, ээлжийн амралт болон нийтээр амрах хоногийг хасч ажлын өдрийг тооцож гаргасан болно.

**Засгийн газар чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хугацаа
/хугацаа их шаардагдах нэг ажлыг жишиг болгон авч үзэв/**

№	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг /Ажил, үйлчилгээ/	Хийгдэх ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа
1	Хархорум хотын бүтээн байгуулалтын төсөл сонгон шалгаруулах журмыг батлах;	Хотын зөвлөлөөс өргөн барьсан журмын төслийг холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагад танилцуулж санал авах;	180 мин
		Журмын төслийг ЗГ-ын хуралдааны хуваарьт оруулах;	20 минут
		Засгийн газарт өргөн барьсан журмын төслийн танилцуулгыг сонсож, асуулт, хариулт явагдаж хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэх;	60 минут
		Төслийг баталгаажуулах;	30 минут
		Баталгаажсан шийдвэрийг хэм хэмжээний актын нэгдсэн санд бүртгүүлэхээр холбогдох байгууллагад хүргүүлэх;	1 цаг /60 минут/
		Хэм хэмжээний актын нэгдсэн санд бүртгэхтэй холбоотой тайлбар өгөх;	40 минут
		Бүртгэгдсэн хэм хэмжээний актын хувийг авч, бүртгэх.	30 минут
	Нэг тохиолдлыг шийдвэрлэх нийт хугацаа		
Жилд ойролцоогоор 5 хэм хэмжээний акт батлан гаргана гэж үзээд: 2,100минут = 420 минут*5 удаа			

Хүний нөөцийн хэрэгцээ/жилд шаардагдах ажлын цаг=Нэмэгдэх ажлын ачааллын хувь: **2,100/105,600=0 буюу ажлын ачаалал нэмэгдэхгүй.**

1.2.2.Хотын Зөвлөлийн чиг үүргийн хүний нөөцийн хэрэгцээ, цаг зарцуулалт:

Хархорум хотын зөвлөл нь бодлого тодорхойлох, тэдгээрийн хэрэгжилтэд хянал тавих чиг үүрэг хэрэгжүүлж байх тул жишиг болгон нэг чиг үүргийг авч тооцоо хийж, түүгээр баримжаалан нийт чиг үүргийн хүний нөөцийн хэрэгцээ, зарцуулах хугацааг тодорхойлов.

	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг /Ажил, үйлчилгээ/	Хийгдэх ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа
1.	Хууль тогтоомжид заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхээр журам, стандарт, дүрэм, зааврыг холбогдох хуулийн дагуу боловсруулах, батлах улсын бүртгэлд бүртгүүлэх	Судалгаа хийх /нөлөөллийн шинжилгээ хийх/	Ажлын 10 өдөр /4800 минут/
		Төсөл боловсруулах	5 цаг /300 минут/
		Төслийг цахим хуудаст байршуулах	20 минут
		Хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, цахим хуудсаар ирсэн саналыг хэлэлцүүлэг зохион байгуулахад ирүүлсэн саналтай нэгтгэж төсөлд тусгах	8 цаг /480 минут/
		Төслийг хяналтын хуудас авч, эрх бүхий хотын удирдлагад танилцуулах	Ажлын 3 өдөр 24 цаг /1440 минут/

	Төсөлд холбогдох албан тушаалтнуудын саналыг тусган эцэслэн боловсруулах	2 цаг /120 минут/
	Төслийг баталгаажуулах	2 цаг /120 минут/
	Баталгаажсан шийдвэрийг хэм хэмжээний актын нэгдсэн санд бүртгүүлэхээр холбогдох байгууллагад хүргүүлэх	2 цаг /120 минут/
	Хэм хэмжээний актын нэгдсэн санд бүртгэхтэй холбоотой тайлбар өгөх	1 цаг /60 минут/
	Бүртгэгдсэн хэм хэмжээний актын хувийг авч, бүртгэлд өгөх	30 минут
Нэг тохиолдлыг шийдвэрлэх нийт хугацаа /Цахим хуудаст байршуулах 30 хоногийн хугацааг оруулж тооцоогүй бөгөөд байршуулаад 30 хоног байлгах учир тухайн хугацаанд заавал ажил хийх шаардлагатай гэж үзээгүй/		өдөр – 14 Цаг – 116 /Минут – 7010/
Жилд ойролцоогоор 3 хэм хэмжээний акт батлан гаргана гэж үзээд: 21030минут = 7010минут* удаа		

Хүний нөөцийн хэрэгцээ/жилд шаардагдах ажлын цаг=Нэмэгдэх ажлын ачааллын хувь: **21030/105600=0 буюу ажлын ачаалал стандартаас хэтрэхгүй.**

Хүснэгт 4

1.2.3.Хотын Захирагчийн чиг үүргийн хүний нөөцийн хэрэгцээ:

№	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг /Ажил, үйлчилгээ/	Хийгдэх ажиллагаа	Зарцуулах хугацаа
1.	Хот төлөвлөлт, газар зохион байгуулалтын баримт бичгийг боловсруулах;	Судалгаа хийх, боловсруулалт хийх	Ажлын 5 өдөр 40 цаг, 2,400 минут
2.	түүх, соёлын өвийг хадгалан хамгаалах, сэргээн засварлах, соёлын олон төрөлт үйл ажиллагаа явуулах, иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах;	Сонгон шалгаруулалтыг зарлах, ирсэн саналыг хянан үзэж үнэлэх, шалгаруулах, томилох, хэвлэл, мэдээллийн байгууллагатай гэрээ байгуулах;	Ажлын 3 өдөр 24 цаг, 3600 минут
3.	хотын эрчим хүч, дулаан, ус хангамж, ариутгах татуурга, харилцаа холбоо, инженерийн бэлтгэл арга хэмжээ, хог хаягдалтай холбоотой зөвшөөрөл, үйлчилгээг саадгүй үзүүлэх;	Нэг цонхны үйлчилгээ үзүүлэх	Ажлын 1 өдөр 8 цаг, 480 минут
4.	Засгийн газраас баталсан журмын дагуу бүтээн байгуулалтын төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгон шалгаруулах;	Сонгон шалгаруулалтыг зарлах, ирсэн саналыг хянан үзэж үнэлэх, шалгаруулах, гэрээ байгуулах	Ажлын 3 өдөр 24 цаг, 3600 минут
Асуудлыг шийдвэрлэхэд зарцуулах нийт хугацаа			Өдөр – 12 /Цаг – 96/ /Минут – 5760/

Хүний нөөцийн хэрэгцээ=Зарцуулах хугацаа * тохиолдлын тоо
23,040 = 5760 минут * 4 /дээрх 4 ажлыг хийгдэнэ гэж тооцсон/

Хүний нөөцийн хэрэгцээ/жилд шаардагдах ажлын цаг=Нэмэгдэх ажлын ачааллын хувь **ажлын ачаалал хэвийн гэж үзлээ.**

Хүний нөөцийн хэрэгцээ/жилд шаардагдах ажлын цаг=Нэмэгдэх ажлын ачааллын хувь: $23040/105600=0$ буюу ажлын ачаалал хэвийн байна.

1.3.Гарах зардлыг урьдчилан тооцох

1.3.1. Материаллаг зардал:

Материаллаг зардалд тухайн үүргийг гүйцэтгэж буй нэг албан хаагчийг ажиллах нөхцөлөөр хангахад зарцуулж буй зардлыг тооцов.

Нэг албан хаагчид гарах жилийн дундаж материаллаг зардал:

Хүснэгт 9

№	Зардлын нэр	Зардлын төрөл	Хэмжээ /төгрөг/
1	Урсгал зардал	Бичиг хэргийн зардал	160,000
		Утасны зардал	330,000
		Урсгал засвар	100,000
2	Элэгдэл хорогдлын зардал	Техник, тоног төхөөрөмж	160,000
		Тавилга эд хогшил	80,000
Нийт			830,000

1.3.2. Бусад зардал

Аргачлалын 4.5.3-т “бусад зардал-тухайн ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэхэд дагалдан гарах зардлыг хэлнэ” гэсэн бөгөөд дагалдан гарах бусад зардал гарахгүй гэж үзэж байна.

1.4. Зардлыг нэгтгэн тооцох /төгрөгөөр/

Аргачлалын 4.6-д “Нийт зардал = (хүний нөөцийн зардал+материаллаг зардал+бусад зардал)*хүний нөөцийн хэрэгцээ” гэж томъёолсны дагуу:

$$23,663,600 = (22,833,600 + 830,000 + 0) * 1 \text{ /Одоогийн 1 хүний зардал/}$$

1.5. Хувилбарыг нягталж үр дүнг танилцуулах

Хууль батлагдсанаар одоо байгаа засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн захиргааны байгууллага болон түүнд ажиллах орон тоо нэмэгдэхгүй, төрийн байгууллагад нэмэгдэл зардал гарахгүй болно. Харин шинээр байгуулагдах Хархорум хотын захирагч, түүний Ажлын алба, Хотын Зөвлөлийн орон тоо, зардлын асуудлыг тооцож, төсөвт тусгах шаардлагатай болно.

Мөн дээр дурдсан зардлуудаас гадна Хархорум хотын бүтээн байгуулалттай холбоотойгоор боловсруулсан техник эдийн засгийн үндэслэлийн урьдчилсан байдлаар 500,000 хүн байхаар тооцоолсны дагуу нийгмийн дэд бүтэц, орон сууц, үйлдвэр аж ахуй, нийтийн тээвэр, төмөр зам, инженерийн дэд бүтэц, инженерийн бэлтгэл арга хэмжээ, ногоон байгууламжийн төлөвлөлтийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын 30%-ийг улсын төсөв, концесс зэрэг эх үүсвэрүүдээр, 70%-ийг гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлнэ.

Энэхүү зардлыг улс, орон нутаг, Хархорум хотын төсөв, төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэхээр ерөнхий зохицуулалттай байх тул төрийн байгууллага болон төсөвт тодорхой хэмжээгээр ачаалал үүсэхээр байна. Гэхдээ хэр хэмжээний ачаалал үүсэх талаар тооцоолох боломжгүй байна.

$$23,663,600 = (22,833,600 + 830,000 + 0) * 1 / \text{Одоогийн 1 хүний зардал}$$

ХОЁР. ИРГЭНД ҮҮСЭХ ЗАРДАЛ

Хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэнд үүсэх зардлыг тооцоолохдоо Аргачлалын 3.1-д зааснаар дараах дарааллыг баримтална. Үүнд:

1. иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох;
2. цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох;
3. тоон үзүүлэлтийг тооцох;
4. нийт дүнг тооцож гаргах;
5. хялбарчлах боломжийг шалгах.

2.1. Иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох

Бүс нутгийн тэнцвэртэй хөгжлийг хангах, орон зайн оновчтой төлөвлөлт бүхий хот байгуулах зорилтын хүрээнд Хархорум хотын хотын бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалт, тогтвортой хөгжлийг дэмжих бодлогыг тодорхойлох зорилго бүхий Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төсөлд иргэнд хот төлөвлөлтийн баримт бичиг, хотын стандартыг мөрдөх, хотын удирдлагаас хуульд нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биелүүлэхийг үүрэг болгосон ерөнхий зохицуулалт тусгагдсанаас өөр тусгайлсан хэсэг, зүйл бүхий зохицуулалт байхгүй байна.

Гэхдээ хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлалын 2.3-т “Гүйцэтгэх үүрэг” гэж тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэлд хамаарах этгээд хуульд заасны дагуу тоо баримт, тайлан, холбогдох бусад мэдээллийг бэлтгэн төрийн байгууллага буюу гуравдагч этгээдэд гаргаж өгөх, эсхүл хүргүүлэхийг хэлнэ гэж тодорхойлсон бөгөөд үүнд бүх төрлийн өргөдөл, хүсэлт, маягт бөглөх, статистик тоо мэдээ өгөх, бүртгүүлэх, нөхөн олговор, төрөөс тусламж, дэмжлэг, зөвшөөрөл авахыг хүссэн өргөдөл гаргах, зөвшөөрөл хүсэх гэх мэт үүргүүд хамаарахаар байна гэж үзэж хуулийн төслийн дараах зохицуулалтыг иргэнд үүрэг болгосон, заавал биелүүлэх үйл ажиллагаатай холбоотой зохицуулалтад хамааруулан сонгон авлаа.

- 33.1.Хотод үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэн, хуулийн этгээд нь өмчийн хэлбэрээс үл хамааран хот төлөвлөлтийн баримт бичиг, хотын стандартыг мөрдөх, хотын удирдлагаас хуульд нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй.
- 34.4.Хотын эдэлбэр газар, инженерийн дэд бүтэц, бүтээн байгуулалтад хохирол учруулсан гэм буруутай этгээд нь Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээсэн эсэхээс үл хамааран уг хохирлыг өөрийн хөрөнгөөр арилгах арга хэмжээ авах бөгөөд хэрэв мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлсэн бол үүнтэй холбогдон гарсан зардлыг бүрэн хариуцна. Гэм буруутай этгээд нь бүтээн байгуулалтын төсөл хэрэгжүүлэгч бол төсөл хэрэгжүүлэх эрхийг цуцалж, учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

Өөрөөр хэлбэл, Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төсөлд зааснаар иргэн:

- Хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг зөрчихгүй байх, уг төлөвлөгөөгөөр тогтоосон бүсэд оршин суух гэх мэт;
- Хотын стандартыг дагаж мөрдөх;
- Хотын удирдлагаас гарсан шийдвэрийг дагаж мөрдөх;
- Хотын эдэлбэр газар болон бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаанд хохирол учруулахгүй байх, саад хийхгүй байх үүрэгтэй байна.

2.2. Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох

Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцохдоо зарцуулах цаг хугацааг шаардлагатай мөнгөн дүнгийн хамт гаргана.

Аргачлалын 3.4.3-т заасны дагуу мөнгөн зардлыг тооцохдоо тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхэд иргэнээс зайлшгүй гарах мөнгөн зардал буюу бодит, тогтсон зардлыг тооцов. Үүнд: мэдээллийг холбогдох газарт хүргүүлэхэд гарах бичиг хэрэг, шуудангийн зардал, зөвшөөрөл хүсэхэд төлөх хураамж зэргийг оруулсан. Ингэхдээ гүйцэтгэх үүргийг хэрэгжүүлэхэд тухайн иргэнээс гарч болох замын зардлыг тооцохгүй.

Оршин суугч нь төрийн байгууллагад хандан санал, хүсэлтээ илэрхийлэх, хот, нийтийн аж ахуйн болон төрийн үйлчилгээгээр хангагдах тохиолдолд аргачлалын дундаж хугацаагаар тооцсон 10-58 минут зарцуулах, Монгол шуудан ХК-ийн шуудангийн үйлчилгээ ашиглан 1,300 төгрөгийн зардал гаргахаар тооцлоо.

Хүснэгт 11

№	Ерөнхий стандарт үйл ажиллагаа	Гүйцэтгэх хугацаа (минут)
	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг:	
	- Хархорум хотын Захирагчийн шийдвэрийг биелүүлнэ.	
1	Үүрэгтэй танилцах;	3
2	Мэргэжлийн зөвлөгөө авах (холбогдох газраас);	25
3	Мэдээлэл цуглуулах, цуглуулсан мэдээллийг нэгтгэх;	3
4	Цуглуулсан мэдээллээ боловсруулах (нягтлах, тооцоолох, шалгах г.м)	5
Нийт		36
	Үйл ажиллагааны зардал = үйл ажиллагаа х Ажлын хөлс Статистикийн Үндэсний хорооноос гаргасан судалгаагаар иргэний дундаж цалинг 1.2 сая төгрөг гэж үзсэн байна. ³ Ажлын 22 хоног, ажлын 8 цагт хуваахад нэг өдрийн цалин 54.5 мянган төгрөг байна. Зарцуулах 36 минутад ногдох зардал 4.1 мянган төгрөг байна.	4,100 төгрөг

Үүргийг биелүүлэх хугацааг аргачлалын дундаж хугацаагаар тооцов.

2.3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох

Аргачлалын 3.5-д заасны дагуу Тоон үзүүлэлтийг тооцох үе шатанд тухайн үүргийг иргэн хэдэн удаа хэрэгжүүлэхийг хуанлийн 1 жилээр тооцож гаргах бөгөөд тоон үзүүлэлтийг тохиолдлын болон давтамжийн тоо ашиглан дараах томъёогоор тооцохоор тусгасан.

$$\text{Тоон үзүүлэлт} = \text{Тохиолдлын тоо} \times \text{Давтамжийн тоо}$$

³ https://www.1212.mn/BookLibraryDownload.ashx?url=Dundaj_tsalin_2020_Q1.pdf&ln=Mn

Тохиолдлын болон давтамжийн тоог тогтоохдоо хууль тогтоомжийн үйлчлэлд хамаарах этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг нэг бүрийг тогтооно. Гүйцэтгэх үүрэг гэж тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэлд хамаарах этгээд хуульд заасны дагуу тоо баримт, тайлан, холбогдох бусад мэдээллийг бэлтгэн төрийн байгууллага буюу гуравдагч этгээдэд гаргаж өгөх, эсхүл хүргүүлэхийг хэлнэ.

Энэхүү үүргийн дагуу хүргүүлж байгаа мэдээлэл нь нэг буюу хэд хэдэн мэдээллийн агуулгаас бүрдэнэ. Мэдээллийн агуулга гэж тухайн этгээдээс төрийн байгууллага буюу гуравдагч этгээдэд гаргаж өгөх бүх тоон мэдээлэл, бичиг баримтын бүрдлийг ойлгох бөгөөд агуулга бүр нь үүрэгтэйгээ нийцэж байх ёстой.

Хуулийн төслийн иргэнд хүлээлгэж буй үүргийг хэрэгжүүлэх тоон үзүүлэлтийг дараах бүдүүвчийн дагуу тооцов.

Хүснэгт 12

№	Ерөнхий стандарт үйл ажиллагаа	Тоон үзүүлэлт
	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг:	
	Хархорум хотын Захирагчийн шийдвэрийг биелүүлэх.	
	Тоон үзүүлэлт= Тохиолдлын тоо х Давтамжийн тоо Бүсийн захирагчаас жилд дунджаар 5 удаагийн үүрэг өгнө гэж тооцвол $5 \times 1 = 5$	5 удаа

2.4. Нийт дүнг тооцож гаргах

Аргачлалын 3.6-д заасны дагуу нийт дүнг тооцож гаргах үе шатанд тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан иргэнд үүсэх ачааллыг тооцож гаргах бөгөөд иргэнд үүсэх ачаалал нь цаг хугацааг тоон үзүүлэлтээр үржүүлснээр тодорхойлогдоно.

$$\text{Ачаалал} = \text{Цаг хугацаа} \times \text{Тоон үзүүлэлт}$$

Хүснэгт 13

№	Ерөнхий стандарт үйл ажиллагаа	Ачаалал
	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг:	
1.	Хархорум хотын Захирагчийн шийдвэрийг биелүүлнэ.	180 минут
	Захирагчаас жилд дунджаар 5 удаагийн үүрэг, даалгавар гарна гэж тооцсон бөгөөд үүрэг, даалгаврыг биелүүлэхэд 36 минут зарцуулна гэж тооцсон.	
2.	Хотын удирдлагын гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх	180 минут
	Хотын удирдлагаас нэг жилд нийтээр дагаж мөрдүүлэхээр хэм хэмжээ тогтоосон 5 акт гаргана гэж тооцсон бөгөөд үүргийг хэрэгжүүлэхэд 36 минут зарцуулна гэж тооцов.	
	Нийт	360 минут /6 цаг /

2.5. Хялбарчлах боломжийг шалгах

Аргачлалын 3.7-д заасны дагуу хялбарчлах боломжийг шалгах үе шатанд энэхүү аргачлалын 2.7-д заасантай нэгэн адил арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.

2.7.Хялбарчлах боломжийг шалгах үе шатанд өмнөх үе шатанд тодорхойлсон үүрэг нэг бүрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг бууруулах буюу дарамт, ачааллыг багасгах боломжтой эсэхийг шалгана.

Хүснэгт 14

№	Хэрэгжүүлэх чиг үүрэг /Ажил, үйлчилгээ/	Тайлбар
1	Хархорум хотын Захирагчийн шийдвэрийг биелүүлнэ.	Иргэд хотын удирдлагын шийдвэрийн талаар мэдээлэл авах, санал өгөхдөө хотын захиргааны цахим хуудсаар, гар утасны аппликэйшн, фэйсбүүк, твитер хуудас, гэрт ойр байрлах хотын үйлчилгээний төвүүд, өөрийн оршин суух хороогоор болон нийтийн сонсголд оролцох, хотын удирдлагатай биечлэн уулзах зэргээр мэдээлэл авах, санал хүсэлтээ илэрхийлэх боломжтой байгаа тул дээрх шуудангийн зардлыг гаргахгүй цахим шуудан, фэйсбүүк, факсаар явуулах зэргээр уг зардлыг хэмнэх боломжтой байна. Мөн санал, хүсэлтийг биечлэн хүргэж өгөхөөр бол аргачлалд заасны дагуу унааны зардлыг тооцохгүй.
2	Хотын удирдлагын гаргасан хэм хэмжээ тогтоосон дүрэм, журмыг биелүүлэх	
3	Хархорум хотод зорчигч этгээд энэ хууль, бусад хууль тогтоомж, хотын удирдлагаас гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх үүрэгтэй.	

ГУРАВ.ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Энэ хэсэгт Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн этгээдийн эрхлэх үйл ажиллагаатай холбоотой гүйцэтгэх үүргийн улмаас үүсэх зардлыг мөнгөн дүнгээр тооцоолон гаргана. Ийнхүү үүсэх зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал”-ын 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсэгт заасны дагуу дараах үе шаттайгаар тооцоолно. Үүнд:

1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох;
2. Зардлыг тооцох;
3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох;
4. Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах;
5. Хялбарчлах боломжийг ашиглах;
6. Нэмэлт зардлыг тооцох.

3.1.Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тодорхойлох

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоохдоо хууль тогтоомжийн үйлчлэлд хамаарах хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг нэг бүрийг тогтооно. Гүйцэтгэх үүрэг гэж тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэлд хамаарах хуулийн этгээд хуульд заасны дагуу тоо баримт, тайлан, холбогдох бусад мэдээллийг бэлтгэн төрийн байгууллага буюу гуравдагч этгээдэд гаргаж өгөх, эсхүл хүргүүлэхийг хэлнэ.

Хуулийн төсөлд хуулийн этгээдэд үүрэг болгосон тусгайлсан бүлэг, зүйл, хэсэг, заалт байхгүй боловч дараах зохицуулалтуудыг хуулийн этгээдэд үүрэг болгосон зохицуулалт байна гэж үзэж сонгон авч тооцоо хийлээ.

- Хотын Захирагчийн шийдвэрийг биелүүлэх;
- хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хотын стандартыг мөрдөх;

- хотын зөвлөлөөс батлан гаргасан хэм хэмжээ тогтоосон шийдвэрийг биелүүлэх.

3.2.Зардлыг тооцох

Зардлыг тооцон гаргахдаа тухайн үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай үйл ажиллагаа нэг бүрийг ямар хугацаанд хийж гүйцэтгэхийг дунджаар гаргасан стандарт хугацааг ашиглав.

Хүснэгт 15

№	Чиг үүрэг	Хийгдэх ажиллагаа	Дундаж хугацаа /минут/
1	Хотын Захирагчийн шийдвэрийг биелүүлнэ	Үүрэгтэй танилцах, судлах	15
		Мэдээлэл цуглуулах	15
		Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	7
		Тооцоо хийх	20
		Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	5
		Алдааг засах	10
		Тоо баримтыг боловсруулах	15
		Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	2
		Дотоод хуралдаан (зөвлөгөөн)	30
		Бусадтай хамтран хийх хуралдаан (зөвлөгөөн)	60
		Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	8
		Олшруулах, архивлах, тараах	5
		Төрийн захиргааны байгууллагаас шалгах	30
		Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	90
		Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	15
Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд		15	
Зарцуулах нийт хугацаа		342	

Ажлын хөлс=Үндсэн цалин*Ажиллах хугацаа

Ажлын хөлс= 1,269,100*0.7125 хоног=904,233 төгрөг

Хүснэгт 16

Д/д	Салбараар	Дундаж цалин /мянган төг/
1	Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас барилт, ан агнуур	1,769
2	Уул уурхай, олборлолт	5,125.6
3	Боловсруулах үйлдвэрлэл	2,029.2
4	Цахилгаан, хий, агааржуулалт	2,575.7
5	Ус хангамж; бохир ус зайлуулах систем, хог, хаягдлын менежмент болон цэвэрлэх үйл ажиллагаа	1,779.2
6	Барилга	2,019.8
7	Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар, үйлчилгээ	1,699.3
8	Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	2,419
9	Зочид буудал, байр, сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	1,366.3
10	Мэдээлэл, холбоо	2,299.5
11	Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа	2,525.9
12	Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	2,287.6
13	Мэргэжлийн, шинжлэх ухаан болон техникийн үйл ажиллагаа	2,617.4
14	Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	1,883.2

15	Төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	2,333.6
16	Боловсрол	1,882.4
17	Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн үйл ажиллагаа	2,121.8
18	Урлаг, үзвэр, тоглоом, наадам	1,862.1
19	Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	1,904.7
20	Хүн хөлслөн ажиллуулдаг өрхийн үйл ажиллагаа	2,073.5
21	Олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	4,995.8
Улсын дундаж		2,235.4

Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сангаас 2023 оны 4 дүгээр улирлын мэдээг авч ашиглав.

Хүснэгт 17

№	Чиг үүрэг	Хийгдэх ажиллагаа	Дундаж хугацаа
1	хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хотын стандартыг мөрдөх	Үүрэгтэй танилцах, судлах	15
		Мэдээлэл цуглуулах	15
		Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	7
		Тооцоо хийх	20
		Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	5
		Алдааг засах	10
		Тоо баримтыг боловсруулах	15
		Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	2
		Дотоод хуралдаан (зөвлөгөөн)	30
		Бусадтай хамтран хийх хуралдаан (зөвлөгөөн)	60
		Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	8
		Олшруулах, архивлах, тараах	5
		Төрийн захиргааны байгууллагаас шалгах	30
		Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	90
		Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	15
Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд		15	
Зарцуулах нийт хугацаа		342	

Ажлын хөлс=Үндсэн цалин*Ажиллах хугацаа

Ажлын хөлс= 1,269,100*0.7125хоног=904,233 төгрөг

Хүснэгт 18

№	Чиг үүрэг	Хийгдэх ажиллагаа	Дундаж хугацаа /минут/
1	хотын зөвлөлөөс батлан гаргасан хэм хэмжээ тогтоосон шийдвэрийг биелүүлэх	Үүрэгтэй танилцах, судлах	15
		Мэдээлэл цуглуулах	15
		Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	7
		Тооцоо хийх	20
		Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	5
		Алдааг засах	10
		Тоо баримтыг боловсруулах	15
		Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	2
		Дотоод хуралдаан (зөвлөгөөн)	30
		Бусадтай хамтран хийх хуралдаан (зөвлөгөөн)	60
		Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	8

	Олшруулах, архивлах, тараах	5
	Төрийн захиргааны байгууллагаас шалгах	30
	Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	90
	Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	15
	Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд	15
	Зарцуулах нийт хугацаа	342

Ажлын хөлс=Үндсэн цалин*Ажиллах хугацаа

Ажлын хөлс= 1,269,100*0.7125 хоног=904,233 төгрөг байхаар тооцов.

Нийт зардлын дүн=904,233*3=2,712,699

3.3.Тоон үзүүлэлтийг тооцох

Тоон үзүүлэлт=Тохиолдлын тоо*Давтамж тоо

Тохиолдлын тоо нь тухайн үүргийг нийт хэдэн хуулийн этгээдэд хүлээлгэж байгааг харуулдаг бол давтамжийн тоо нь тухайн үүргийг хуулийн этгээд 1 жилд хэдэн удаа хэрэгжүүлэхийг харуулна.

Иргэний хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.1, 33.2-т зааснаар хуулийн этгээдэд компани, нөхөрлөл, холбоо, сан, хоршоог хамааруулах боловч Хархорум хотын эдэлбэр газарт бүртгэлтэй хуулийн этгээдийн талаар тухайлсан тоо баримт байхгүй тул тухайн газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах үед нөлөөлөлд өртсөн ашиглах, эзэмших эрх бүхий нэгж талбарын тооноос ойролцоо байдлаар буюу ашиглах эрхийг 100%, эзэмших эрхийн 20 хувийг хуулийн этгээд байна гэж тооцож хуулийн этгээдийн тоог гаргалаа.

		Хүснэгт 20
№	Чиг үүрэг	Давтамж тоо/жилд
1	Хархорум хотын Захирагчийн өгсөн үүргийг биелүүлэх;	жилд 2 удаа
2	Хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хотын стандартыг мөрдөх;	жилд 2 удаа
3	Хотын удирдлагаас хуульд нийцүүлэн гаргасан шийдвэрийг биелүүлэх.	жилд 2 удаа

Тоон үзүүлэлт= Тохиолдлын тоо*Давтамж тоо

Тоон үзүүлэлт=88,602*2=177,204

3.4. Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах

Нийт зардал=Зардал*Тоон үзүүлэлт

Нийт зардал=2,712,699*177,204=**480,701,114**

3.5. Хялбарчлах боломжийг ашиглах

Аргачлалын 2.7.1-д заасны дагуу хамрагдах хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломж байгаа эсэхийг тодорхойлбол:

- Энэ тохиолдолд хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломжгүй байна. Учир нь дээрх аж ахуйн нэгжийн явуулж байгаа үйл ажиллагаа нь Хархорум хотын бүтээн байгуулалт, хүн амын суурьшилтай холбоотойгоор цаашид нэмэгдэнэ.

Аргачлалын 2.7.2-д заасны дагуу мэдээлэл хүргүүлэх давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэхийг тодруулбал:

- Хуулийн этгээдэд мэдээллийг хүргэх давтамжийг багасгах боломж байна гэж үзэж байна. Учир нь орчин үед цахимаар мэдээллийг хүлээн авах, тайлан өгөх боломж улам бүр нэмэгдэж байгаа тул цаашид энэ төрлийн зардлыг бууруулах боломжтой байна.

Аргачлалын 2.7.3-д заасны дагуу мэдээллийн агуулгыг багасгах боломж байгаа эсэхийг тодруулбал:

- Мэдээллийн агуулгыг багасгах боломжгүй, шаардлагагүй гэж үзлээ.

Аргачлалын 2.7.4-д заасанчлан шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх:

- Шинээр үүсэх үүрэг харьцангуй бага тул энэ тал дээр өөрчлөлт хийх шаардлагагүй гэж үзлээ.

Аргачлалын 2.7.5-д заасны дагуу мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх:

- Технологийн хөгжлийн эрин үед амьдарч байгаа энэ цаг үед мэдээллийг цахимаар хүргэх боломж улам бүр нэмэгдэж байна. Иймд цаашдаа аж ахуйн нэгжийн мэдээлэл дээр үндэслэн дата бааз үүсгэн мэдээллийг нэгэн зэрэг хурдан шуурхай, найдвартай хүргэх боломжтой юм. Ингэснээр хүн хүч, техник, цаас, цаг хугацааны зардал хэмнэх боломжтой байна.

Аргачлалын 2.7.6-д заасанчлан мэдээллийг хүргүүлэх байгууллагын тоог багасгах боломжтой эсэх:

- Мэдээллийг хүргүүлэх байгууллагын тоог багасгах боломжтой. Ингэснээр мэдээлэл хүргэх зардал, цаг хугацааг хэмнэх боломжтой байна.

Аргачлалын 2.7.7-д заасан нэг цэгийн үйлчилгээ бий болгох боломжтой эсэх:

- Дээр дурдсан үйлчилгээнүүдийн зарим нь нэг цэгийн үйлчилгээгээр дамжин иргэдийн цаг, мөнгийг хэмнэж байгаа болно. Цаашид илүү олон үйлчилгээг нэг цэгийн үйлчилгээгээр иргэдэд хүргэх боломжтой гэж дүгнэлээ.

3.6.Нэмэлт зардлыг тооцох

Нэмэлт зардал=Бусад зардал*Тоон үзүүлэлт

Хууль батлагдсанаар нэмэлт зардал гарах эсэх нь тодорхойгүй тул тооцох шаардлагагүй гэж үзлээ.

Хуулийн төсөлд хуулийн этгээдэд үүрэг болгосон зохицуулалтаас илүү боломж олгосон, үйл ажиллагааг нь баталгааг нь хангасан шинэлэг зохицуулалтууд оруулсан байна.

ДӨРӨВ. ДҮГНЭЛТ

Аргачлалын дагуу төрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэний үүсэх зардлыг тэдгээрийн гүйцэтгэх үүрэг, зарцуулах цаг хугацаа болон гарч болох зардал, тоон үзүүлэлт, нийт дүнг тооцох, хялбарчлах боломжийг шалгах гэсэн дарааллаар тус бүр тооцов.

Төрийн байгууллагын зардлыг тооцох аргачлалын 4.3.2-т “байгууллагыг сонгохдоо тухайн ажил, үйлчилгээнд хамааралтай бүх байгууллагыг биш голлон үүрэг гүйцэтгэх байгууллагыг сонгоно” гэж заасны дагуу холбогдох байгууллагуудыг сонгон тэдгээрийн гүйцэтгэх үүрэг, зарцуулах хугацаа, холбогдох зардлыг тус бүрт нь тооцсон.

Хууль батлагдсанаар Хархорум хотын захирагчийн ажлын албанд ажиллах албан тушаалтнуудын цалин, хэрэглэх тавилга, тоног төхөөрөмжийн зардал нэмэгдэхээр байгаа боловч энэ нь уг хуулийн төсөлд шууд холбогдох зардал гэж үзэх боломжгүй.

Мөн дээр дурдсан зардлуудаас гадна Хархорум хотын бүтээн байгуулалтад эхний үе шатанд 97.2 их наяд төгрөг зарцуулах ба үүний 41.3% буюу 40 их наяд 171 тэрбум төгрөгийг улсын төсөв, концесс зэрэг эх үүсвэрүүдээс хөрөнгө оруулах тооцоолол хийгдсэн нь улс, орон нутаг, Хархорум хотын төсөвт тодорхой хэмжээгээр ачаалал үүсэхээр байна. Гэхдээ хир хэмжээний ачаалал үүсэх талаар тооцоолох боломжгүй байна.

Хуулийн этгээдийн зардлыг тооцохдоо Иргэний хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.1, 33.2-т зааснаар хуулийн этгээдэд компани, нөхөрлөл, холбоо, сан, хоршоог хамааруулан авч үзэв.

Хархорум хотын эдэлбэр газарт бүртгэлтэй хуулийн этгээдийн талаар тухайлсан тоо баримт байхгүй тул тухайн газрыг улсын тусгай хэрэгцээнд авах үед нөлөөлөлд өртсөн ашиглах, эзэмших эрх бүхий нэгж талбарын тооноос ойролцоо байдлаар буюу ашиглах эрхийг 100%, эзэмших эрхийн 20 хувийг хуулийн этгээд байна гэж тооцож хуулийн этгээдийн тоог гаргаж нийт 164 орчим хуулийн этгээд байгаагаар төсөөлж, хотын удирдлагаас гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, хуульд заасан хүрээнд дэмжлэг үзүүлэх, шийдвэрийг биелүүлэх зэрэгт аргачлалд дурдсан дундаж хугацаагаар тооцоход 342 минут буюу 5 цаг 42 минут зарцуулах тооцоолол гаргасан болно. Аргачлалын 2.7-д дурдсаны дагуу хялбарчлах боломжийг шалгахад мэдээллийг цахимаар хүргэж, цаг хугацаа, зардлыг хэмнэх боломжтой гэсэн дүгнэлтийг гаргасан. Энэхүү хууль батлагдсанаар хуулийн этгээдийн хувьд нэмэлт зардал гарахгүй болно.

Хуулийн төсөлд хуулийн этгээдэд үүрэг болгосон зохицуулалтаас илүү боломж олгосон, үйл ажиллагааг нь баталгааг нь хангасан шинэлэг зохицуулалтууд оруулсан байна.

Тус хуулийн төсөлд иргэн хотын удирдлагад санал, хүсэлтээ хүргүүлэх, үйлчилгээ авах, үүргээ биелүүлэх хугацааг аргачлалын дунджаар тооцоход 10-58 минут зарцуулах, “Монгол шуудан” ХК-ийн шуудангаар санал, хүсэлтээ хүргүүлбэл дунджаар 1300 төгрөгийн зардал гаргахаар тус тус тооцсон. Мөн аргачлалд дурдсан хялбарчлах боломжийг шалгахад дээрх шуудангийн зардлыг гаргахгүй байх боломжтой байна. Мөн аргачлалд санал, хүсэлтээ илэрхийлэхээр биечлэн очсон тохиолдолд унааны зардлыг тооцохгүй байхаар тусгасан.

Дээрх бүгдээс Хархорум бүтээн байгуулалт, хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн төслийг баталснаар төрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэнд чиг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой нэмэлт зардал, ачаалал стандартаас илүү хэмжээгээр үүсэхгүй гэж дүгнэлээ. Харин шинэ хотын бүтээн байгуулалтын хөрөнгө оруулалтыг шийдвэрлэхтэй холбоотойгоор улсын болон орон нутаг, хотын төсөвт нэмэлт ачаалал үүсэхээр байгаа боловч түүнийг нарийвчлан тооцох боломжгүй байна.

ТАВ.АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Хууль:

1. Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль, Төрийн мэдээлэл, 2021, №7;
2. Иргэний хууль, Төрийн мэдээлэл, 2002, №7;
3. Хөдөлмөрийн хууль, Төрийн мэдээлэл, 1999, №25;
4. Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Төрийн мэдээлэл, 2015, №25;
5. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Төрийн мэдээлэл, 2024, №37

Засгийн газрын тогтоол:

1. Засгийн газрын 2023 оны Төрийн албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн сүлжээ, хэмжээг шинэчлэн тогтох тухай 241 дүгээр тогтоол;
2. Засгийн газрын 2022 оны Төрийн захиргааны албан тушаалын ангилал зэрэглэл, түүнд хамаарах албан тушаалын жагсаалтыг батлах тухай 487 дугаар тогтоол;
3. Засгийн газрын 2016 оны Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал батлах тухай 59 дүгээр тогтоол.

Цахим хуудас:

1. www.legalinfo.mn;
2. www.google.mn;
3. www.1212.mn /Статистикийн үндэсний хороо/;
4. ubservice.mn /Улаанбаатар хотын захирагчийн ажлын алба/;
5. ubstat.mn /Хүн амын талаарх тоон мэдээлэл/;
6. www.kharkhorum.gov.mn

---oOo---